

EVANGYÉLIOMI

PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt negyedévre 1 frt 50 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. 3-iknál 70 kr. bélyegdíj 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. intézendők.

Előfizetési felhívás

az «Evangyéliomi Protestáns Lap» II-dik félévi folyamára.

Célja e lapnak általában rendületlen kitartással hirdetni és védeni a keresztyén kijelentés n a g y i g a z s á g a i t, ápolni a kegyességet, edzeni a honfiui, emberi és keresztyén érzelmeket az ernyesztő hatások ellenében, a keresztyén haladást lényegileg úgy fogván fel, mint nemünknek felfelé, Isten felé mozgását. — Vezérelvünk: lélek az, mely megelevenít, azon lélek, mely az Isten fiában és a Szentlélek által közöltetett, s a hit és erkölcs örök okmányában a bibliában tette magát nyilvánvalóvá, s éltünk szabályozójává. — A magyar prot. egyház szétbontására czélzó törekvéseket ellensúlyozni, az egyház javát pedig előmozdítani, szeretését ápolni: vallásos és hazafiui kötelességünknek tartjuk a szabadság, testvériség és józanhaladás elveinek megőrzése mellett. Vallás, egyház és iskola ügyet érdeklő cikkek, értekezések, könyvismertetések, kül és belföldi szemle, alkotandják ezután is a lap fő rovatait.

A két ev. prot. egyház kebeléből szerencsések valánk 30 író és tanférui szellemi támogatása felől ígéretet nyerni.

A magyar protestantismus s általában a keresztyénség igaz barátait tisztelettel kérjük fel e lap támogatására; előfizetési ára félévre 3 forint, mely szerkesztőhöz posta utalványon küldendő be. — A lap alakja, iránya, szelleme marad az eddigi, kívánván az Ur J. Krisztusnak, az anyaszentegyház láthatlan fejének ügyét tehetség szerint, de hűségesen továbbra is szolgálni.

Debreczenben, 1875. jun. 18.

Balogh Ferencz
hittanszaki tanár, felelős szerkesztő s kiadó.

A modern pogányság.

Azon időben, midőn a keresztyén vallás első hirdetői s terjesztői, főleg Pál apostol, működtek Krisztus meghagyása szerint: „Elmenvén tanítsatok minden népeket, megkeresztelvén őket Atyának, Fiának és Szentléleknek nevébe!” az akkor ismeretes embervilágnak két fő közép-pontja volt, mely körül forgott, Athén és Róma. Ott talált tápot a tudomány és művészet, itt volt székhelye a világ-hatalomnak, gazdagságnak, fényűzésnek és érzéki élvezeteknek, melyeknek szolgált leginkább az ide átültetett s romanizált görög művészet s bölcsészet. Mind e két helyen találkozunk Pál apostolla. Athénében tartá örökké nevezetes beszédét, melyben az „ismeretlen Istent“ és vele a megváltót hirdette a bölcséknek és a népnek (apost. cselek. XVII, 18—34). Rómában később a keresztyén hitért viselt békót és lánczot, és vérével tett hű bizonytságot arról,

hogy „neki mind életében, mind halálában, nyeresége a Krisztus“ (Filipp. I, 21) és hogy „nincsen senkiben másban üdvösség: mert nem is adatott emberek között ég alatt más név, mely által kellene nekünk megtartatnunk,“ mint Jézus Krisztus neve (apost. cselek. IV, 12). Előbb azonban oda elküldte legfontosabb levelét, melyben a világalom és bölcsészet előtt kijelenté, hogy „nem szégyenli a Krisztus evangyéliomát: mert Istennek hatalma minden hívőknek üdvösségére!“ — mi által oda veté a keztyüt a pogány- és zsidóságnak. Valóban, a keresztyénség által hatalmas mozgás jöve az emberiségbe, kovász, mely mindenütt forrást és ellenségeskedést szült. Legelső áldozatja volt ennek maga az isteni mester Jézus a keresztfán, utána haladtak Zsidóországban a véres ösvényen István a diakonus, ki köhalom alatt, Jakab, János apostol testvére, ki pallos által, és Jakab az igazságos, Jézus testvére, ki ismét megkövezés által esett áldozatul, mások más uton végez-

tetvén ki. Megtörtént, a mit egy régi latin mondás így fejez ki: „Sanguine fundata est ecclesia!“ A keresztyének üldöztetésének véget vetett ott maga a világ mindenható Ura az által, hogy 4 évi vérengző küzdelem után 70-ben K. sz. u. Titusnak kezébe adta Jeruzsálemet és a szent földet, mi által az üldözők magok lettek a rómaiak üldözésének tárgyaivá; a keresztyén község pedig Jézus szavairól megemlékezvén, honát elhagyta és menedéket talált Pellában a Jordánon túl.

Előbb már megkezdé a római pogányság küzdelmeit a keresztyének ellen, melyek az évekkel és Jézus vallásának elterjedésével borzasztó mérvben növekedtek, mit ama szó így ecsetel: „Sanguine crevit!“ Tíz fő üldözést számol az egyháztörténelem, melylyel a pogányság sujtotta a keresztyén világot, vérben fénylik főleg Nero (64-ben), Decius (249—251) és Diocletian (284—305) császár neve, és a vértanúk száma végtelen. Győzött végre Jézus tana nagy Constantin császár uralma alatt (312 K. u.), a régi istenek oltárai romba dőltek, a művelt világ lassan-lassan elfogadta a keresztfára feszített Isten- és ember fiának mennyei tanát, — és bátran erről azt mondhatni: a mi tudományban, művészetben, mesterségben, forgalomban, erkölcsben, családi s állami életben kitűnő üdvös, áldásos mind az ő műve, kifolyása, kivált azon időtől fogva, hogy a német és helvét reformáció széttörte a papuralom szellemi rabigáját, eloszlatta a babona s álhit éjét, mely az evangyéliom fényét meghomályosította a középkorban, lánczra verte a bibliát mint azt Luther találta Erfurtban, és helyreállította Krisztus eredeti tiszta tanát, valamint az apostoli egyház szerkezetet.

A hittannal felszabadult a többi tudomány is és idővel azzal egyenjogúságot nyert, főleg a bölcsészet megszűnt, „ancilla theologiae“ lenni, és ez egészen helyes volt, mert a „suum cuique“ itt is áll. Azonban e szereppel nem elégedett meg. Az ancilla dominává akart lenni a felett, kit oly soká szolgálni kénytelen volt. Lassanként a bölcsészet választó vize megrongálta egymásután az istenészet sánczait, végre az alaposzlopokhoz is nyult. Főleg napjaink folyvást tanui ezen küzdelemnek, mely most már nemcsak a hittan ellen van irányozva, hanem az egész keresztyén vallás ellen, nemcsak a szemlélődési térre szorítkozik, de a gyakorlati életre is kihat. Modern*) pogányság áll elő s terjed mindinkább. A mult századokban küll ellenségek támadták meg a keresztyénséget, pogányok és zsidók, most keresztyének, tehát belellenségek, küzdenek a ker. vallással.

Főelve ennek a teremtés fogalma. Ez szükségképen feltételez egy teremtőt, ki örök személyes lény,

*) Szántsándékkal megtartatott ezen idegen kifejezés, mely az ujkorit és a divatszert egyaránt foglalja magában.

még pedig minden tekintetben a legtökéletesebb, az anyagon fölül álló, vele nem azonos, tehát tiszta szellem. Ő teljesen független akaratjából mindenhatósága által létrehozta először is az anyagot, változatlan törvényt szabott annak, és végre adta annak a véghetetlen különféle alakokat, folyvást kormányozván s fentartván a világot. Tőle nyerte az emberi világ is lételetét s tőle függ szüntelen minden tekintetben, mint ezt mintegy látnokilag már Homer így fejezte ki: „Minden ember az istenekre szorul“ (Odys. lib. III, 48). Még világosabban mondja ezt Pál: (apost. cselek. XVII, 24. 26—28) „Az Isten — teremtette e világot és mindeneket, a melyek e világban vagynak, mivelhogy mennynek földnek ura, — és az egész emberi nemzettséget egy vérből teremtette, hogy lakoznának e földnek egész színén, elrendelvén az időknak alkalmatosságát, és az ő lakásokat meghatározván; hogy az Istent megkeressék, ha valami módon megtapasztalván őtet megtalálhatnák: jól lehet bizony nem messze vagyon mindeniküinktől; mert ő általa élünk, mozgunk és vagyunk.“ A keresztyén isten-tan ennél fogva nem pantheismus, mely az Istent személyiségétől s önállóságától végképen megfosztja, a világgal azonosítja, melynek ő csak éltető lelke, s mely az ő teste, ki erre szorul, hogy kifejtse lényegét s benne folyvást ismét elenyésző öntudatot nyerjen. E nézet szintugy az emberi szellemtől is elveszi az erkölcsi szabadságot, a bűnt természetszükségnek tekinti, mivel a kifejlődéshez s tökéletesbüléshez nélkülözhetlen, és a túlvilágról mitsem tud, minthogy a fejlődés a láthatóban örökké tart, e világ már a tulvilágot magában foglalja, ebben az Isten benmaradó (immanens). Remek szavakban ecseteli a pantheismust borzasztó meztelen valóságában Lamartine (dernier chant du pèlerinage d' Harold p. 18).

„Az Isten, kit Harold imád, azon legfőbb működő erő, Azon titokteljes Pán, megfejthetetlen feladat, Nagy, korlátolt, jó, rossz, melyet e megmérhetlen mindenség Ezen különböző látvány alatt nyilatkoztat szeméinek; Tulajdonságok nélküli lény, gondviselés nélküli erő, Vak szerencsére gyakorolván világtalan hatalmat; Valóságos Saturn, szülvén, elnyelvén rendre mindent, A rosszat tevén gyűlölet nélkül és a jót szeretet nélkül; Kinek czélja egy örök szélsély, Sem hitet, sem törvényt, sem áldozatot nem parancsolván, Átadván a gyengét az erősnek és a jót a halálnak, Kiről az ész kérde: Létezik-e, vagy nem? !!!“

Más oldalról a keresztyén istenfogalom nem deismus, mely az Istent s világot egymástól teljesen elválasztja, úgy hogy az Isten tulvilági (transcendens) lény, ki a világot teremtette ugyan, de azután magára hagyta s vele többé nem gondol, mint áll a gépész a maga gépéhez, mely a neki megszabott rende szerint végzi működését mesterétől különválva is. Ezen Isten törvényadója s bírāja ugyan az embernek, de vele személyes viszonyba nem lép, minek következtése, hogy a deismus a bűn lényegét, a megváltást

s kegyelmet, az Istenben való életet, az imádság és szentségek jelentőségét fel nem foghatja. A keresztyén istenfogalom ezek ellenében tiszta theismus, mely személyes Istent tanít, ki úgy nincs különválva a világtól, mint nem azonos vele, szintugy túl-, mint belvilági, ki az emberrel szüntelen közlekedésben és érintkezésben van, az ember pedig él benne s közlekedik vele, függési gyermekviszonyban állván Istenhez.

A modern pogányság főelve: az örök anyag, melyben örök erő van; a világ e kettőből születni élkül lesz, terem, természet. Isten ehhez nem kell már többé, nincs helye, nincs értelme, nincs teendője a természetben, mely maga magát alkotja. Szellem sem létezik ebben, az ugynevezett emberi szellem nem egyéb, mint az atomoknak különösen kedvező összejövetele, érintkezése, működése az agyvelőben, „az agyvelő phosphorizálása,” mely megszűnik rögtön és végképen minden egyénben halálakor, midőn a benne összpontosult atomok elválnak egymástól s más összeköttetéseket keresnek. Ily felfogás mellett következetesen erkölcsiségről többé nem lehet szó. Az ember magát állítja Isten helyére: — „Olyanok lésztek mint az istenek!” (1 Móz. III, 5), — csak maga alkot magának törvényt, önkénye szerint tehet, a mit akar, és a meddig ereje hat; gátot vet neki egyedül mások és a természet ereje, melyet le nem győzhet és azért kénytelen neki engedni s erőtlen fogvicsoritással hódolni.

E nézet épen nem új, sőt inkább a régi pogányság öröksége, melynek élvezetébe helyhezte magát az ujkori természettudomány, jobban kifejtván és az életre alkalmazván. Távol legyen tőlünk csökkenteni becsét azon üdvös, nagyszerű, bámulatos felfedezéseknek, melyeket a természettudomány tett; a protestáns tudomány nem üldözi a Galileieket, nem dugja be fülét, ha azt mondják: „E pur si muove!” (és mégis mozog t. i. a föld), — sőt örül annak, hogy az emberi ész behat a természet titkaiba, mert meg van győződve arról, hogy minél jobban ismerjük meg azokat, annál tisztábbak és tökéletesebbek lesznek fogalmaink a teremtőről is. De az ujkori természettudomány hasonló oly emberhez, ki rövid uton és időben megmérhetlen kincsek birtokába jutott és e gyors meggazdagodása elbizottá, felfuvalkodottá s igazságtalanná teszi őt embertársai irányában.

Erkölcsi szent kötelessége a protestáns egyháznak s tudományának élet-halálra küzdeni a modern pogányság ellen az örök isteni igazság fegyvereivel. Mindazoknak, kikben van még szikrája az evang. hitnek, vagy csak lelkiismeret, kezét kell fogni ezen ellenség ellen, ki ha elnyeri az egyeduraságot, lassan, de bizonyosan visszafogja tolni az emberi miveltséget, belső és külső üdvöt, oda, a hol az emberek álltak a keresztyén vallás keletkezése előtt. Félre kell tenni az egyéni nézeteket, félre a confessionalismus zászlócskáit s összecsoportozni Krisztus nagy birodalmi zászlója körül s alá!*)

(Vége. köv.)

L i n b e r g e r I s t v á n,
készmárki evang. lelkész.

*) E szép érdeket képviseli e lap. A hitközös testvérpár, Kálvin és Luther nyomdokosai, a Krisztust védő szeretet és hűség magaslátán, mint a Tábor hegyén, vessenek vállhoz vállat.

S z e r k.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkészváltási szabálya és az idevonatkozó Geleji Katona-féle XIV. XV. XXII. XVII. kánon.

(Folyt. és vége.)

De hát van-e szükség megítélni azt, hogy melyik pap vagy papjelölt minő egyházra méltó? . . . Hiszen a papok közt különbséget tenni nem protestáns elv? . . . Hát az államszolgálatban levő egyéniségek között miért lehet különbséget tenni s miért kell megítélni, hogy ez vagy amaz egyéniség milyen államszolgálati fokozat betöltésére alkalmas?! És ha szükség van erre az alkalmazhatóság s a hivatali kellékeknek megfelelés szempontjából az államszolgálatot illetőleg: bizonyosan szükséges megítélni hason okokból az egyházi szolgálatra lépők s abban levőket is. — És ha szükséges az államhivatal vagy szolgálatban levőket a szorgalom, képesség s tehetség jutalmazás, az előléptetés szempontjából megítélni: szükséges az hason okokból az egyházi szolgálatban levők vagy lépőket illetőleg is. — Vagy „a készülség, képzettség, tehetség és szorgalmat jutalmazni s az ilyennel bíró egyéneket előléptetni nem protestáns elv?! Fájdalom! a szomorú gyakorlat azt igazolja hogy nem az Hajdanán az egyházmegyei jegyzőkönyvekben olvashatók valának ilyen végzések: „N. N. kitünő tehetségekkel bíró atyánkfia, ki eddigelé itt s itt hiv vala a kevesen ez és ez fényes ekklezsiával consoláltatott.“ . . . Most az eféle „megvigasztalásról“ difficile est satyram non scribere.

De ha szükség volna is a papok s papjelöltek e nemű megítéltetésére: miképen lehetne az kivihető?

Ennek több útja és módja van. α) Az egyházkerület maga megkezdi a mérlegelést „a megítélést:“ mert a kitünő és dicséretes képzettségű egyéneket mintegy ajánlás végett minden egyházaiban körözteti. — Ezen alapon kiindulva:

β) az egyházmegyei tanács — nem a tiszántuli szabályok, de az említett G. K. XXII. kánon szerint — elválasztott papnak vagy papjelöltnek elő kérné legelsőben is bizonylatait; megnézné az egyházlátogatási naplók s egyházmegyei közjegyzőkönyvek reávonatkozó részeit, vagy más egyházmegyéből kihozatná azokat, — s eként mondaná ki: méltó-e az illető a választó egyházra, s erősitené meg, vagy mozdítaná el az illetőt s ez esetben rendelne újválasztást; mert:

γ) az esperes a kánonszerű egyházlátogatás alkalmával a legbiztosabb tapasztalatokat szerezhethné a felől, hogy az illető papok s papjelöltek bírnak-e igazán lelkeszi kellékekkel s van-e bennök hivatás pályájuk iránt, s igyekeznek-e hivatásuknak megfelelni!

De hát minő czélok lennének a XXII. kánon eme pontjának fentartásával elérve?

El lenne érve a XVII kánonban „említett vesztegetés nemek és tilos eszközök használatának korlátozása.“

El lenne érve az, hogy „az üresfejű, s papi nemes hivatással mitsem gondoló egyének elriasztatnának e pályától,“ vagy pedig munkás életre, hivatásuk betöltésén való nemes igyekezetre, önképzés és szorgalomra kényszerítettének.

El lenne érve, hogy „a képzettség, nemes igyekezet, hivatásnak élés, buzgalom“ meg lenne jutalmazva.

El lenne érve, hogy „a protestáns, különösen ref. papság erkölcsi tekintélye emelkednék, hatása több lenne a lelkekre, s a valláserkölcsi élet“ nem hanyatlanék; de sőt folyvást emelkednék! — Vajjon ezen czélok elérése nem megérdemelné feláll-

*

dozni a szabadelviség látszatát és visszaállítani a kánonok régi tekintélyét?!

Valóban uraim! az ember — különösen a ki még pap is, — megilletődve hallja, hogy a protestáns és kiválólag reform. papság napról-napra hanyatlík erkölcsi érték, tekintély, s tudományos képesség tekintetében.

És ennek három oka van: első „az emlitt kánonokat érvényökből kiforgató lelkészválasztási szabály;“ második az „ezen szabály által megörökített tömeg uralom;“ harmadik „azon vakmerő bátorság, melyre a vesztegetés sikere ösztönzi a magukat mindenáron megválasztatni öhajító papjelölteket,“ tudván, hogy ha egyszer a nép öket elválasztotta, — bárha vesztegetésök nyílt titok is; de az okiratok, vagy tanuk által beigazolható mégis nem volt a t ö m e g t e r r o r i s u s a m i a t t: — övék a parochia, s benne vigan mosolyoghatják a hivatásuknak élő s kisebb egyházban nyomorgókat, kik nem tudtak a mai kor azon bölcselmi magaslatára felemelkedni, hogy „nem az érdem; de az érdek!“

De hát minő kellékeket keres mai napság a reform. papban a nép? — Alapos, vagy középszerű képzettséget, tudományt, tudomány és rendszereteket, művelt modort, vallásosság s kegyességet, józanságot, hivatásnak élést? Fájdalom a tapasztalat nem ezt igazolja, — hanem hogy a sok közül csak egy párt említek, keres pajtáskodást; az a nép igaz barátja a ki vele czimborál és dőzsöl, az a pap a kinek hatalmas tüdeje van s hangja kong stb.

De azt mondhatná még valaki, hogy az említett tiszántuli szabály, a XV és XVII. kánonokat érvényben hagyta. Szomorú vigasztalás, ha a vesztegetés korlátozását s ellenőrzését lehetővé tevő XIV. és XXII. kánont érvényéből kiforgatta!

Még csak ennyit jegyzek meg:

Mennyivel szerencsésebbek minden rendű és rangu tanárok és tanítók a hivatásuknak megfelelő tiszántuli papoknál, különösen az olyan traktusbelieknél, hol rakásával vannak az apró gyülekezetek! — Ime a tanári székre tudományos és valóban tanári képesség után választják az egyént, akár az egyházkerület, akár valamelyik népesebb egyház presbyterium a legyen a választó; a néptanítók közül is a jelesebbeket választja meg a legcsekélyebb egyháznak a pap befolyása alatt álló presbyteriumai is; sőt ha valamelyik érdemtelenen kapna valamelyik nagyobb egyház, az illető egyházmegegyének jogában áll meg nem adni; — végre midőn ma már minden legkisebb állomás betöltésénél a képesség mérlegeltetik: a református papnak épen képességeit igazoló bizonyítványaira s épen papi kellékeire nincsen semmi tekintet; sőt szerencsésének épen azok elháríthatlan akadályai!

A tiszántuli egyházkerület örállói — segédgondnokok és esperes urak! állítsátok vissza a régi kánont, vagy legalább reformáljátok a papválasztási szabályt, mert összedől az egyház melynek oszlopai romlottak! És ha nem hisztek az elmondotaknak: vegyétek elő az utóbbi másfél tized alatt kelt egyházkerületi jegyzőkönyveket s névtárakat, s megfogjátok látni; hogy azon egyének — kiket mint jeles képzettségű papjelölteket ajánlás végett köröztettetek, — részint még most is segédkednek, részint pedig a legapróbb egyházakban nyomorgnak!

Sz i.

I R O D A L O M.

(Könyvismertetés.)

„Magyar prot. egyházi szónoklatok.“

(Folyt. és vége)

A VIII. beszéd „Jézus a tengeren“ felfogását az előbeszéd vége így fejezi ki: az élet hánykódó tenger, melyen az emberek e parányi csónakok, egyik partról mely a bölcső, eveznek a másik part felé, mely a temető, és midőn e tengert felláztatja ellenünk a sorsvihar „az élet vészzei közt elalélt szívünk“ „csüggedő hitünk“ hasonlít a kétségbeesett tanítványokhoz (1. rész), az alvó Jézus a tiszta öntudathoz (2. rész), s a vihart lecsendesítő Jézus „azon égi erőhez, mely bennünket mindenha megszabadít“ (3. rész), szép felfogás és sikerült átdolgozás! A harmadik résznél azonban hozzá tettem volna, e szóhoz: „azon égi erőhez“ e tételt: mely alászállott a Krisztusban. Én a 3-dik részben teljesen és kizárólag arról értekeztem volna, hogy minő nagy és üdvös ereje van a vallásnak a szenvedélyek és szenvedések lecsendesítésében. A szerző is így teszi vászonra a képet: „Ott hol a tanítványok és a velök levő nép erőfeszítése hasztalan vala a hányatott hajó megmentésére: Jézusnak egyetlen szava elég volt a szelek és tenger lecsendesítéséee.“ „Igy csendesíti le a sors viharát itt is azon látatlan mennyei erő, mely Jézusban a földön munkás vala.“ Ebből egyenesen a hit ereje következik, a szerző mégis inkább a gondviselésről értekeznek: „az isteni gondviselés ott van veled a viharzó tengeren, ha sokszor szunnyadni látszik is, midőn szükségesnek látja, fölkel erőszelével csöndet int.“

A III-ik beszéd a szívélet gyönyörű rajza a „bezárt éden.“ Nem hagytam volna ki, hogy: a ki családi életben oly boldog lehetne, a hűtlenséggel, rossz magaviselettel; ki a hitben oly nyugodt lehetne, a vallás iránti közönynyel, hitelenséggel stb. maga zárja be maga után az édenet, melyből könnyelműsége üzte ki. E beszéd 2-dik részében szerző azt mutatja meg, hogy mit ösapánk elvesztett, a munka, mely átokból áldássá lett, visszaadja nekünk az elvesztett paradicsomot. A IV dik beszéd „az új paradicsom“ ennek folytatása, tárgyazza az új paradicsomot kívülrőlünk (rossz szó; körülünk vagy rajtunk kívül) köztünk és bennünk — a Jézus által. Csinos beszéd a VII-dik a „remény galambjai.“ Sok tekintetben újfelfogás a sok „reményről“ irt egyh. beszéd közt. Tárgya: „mikor várhatjuk vissza reményünk galambjait (1. rész); és ha visszatértek mi a kötelességünk (2. rész). Kis átdolgozással nagyszerű homília lenne, így is egyike a leghatásosaba beszédeknek.

Kiemeljük még a XIII-dik beszédet az „ártatlanok nem vesznek el,“ mint a mely a két kötetben bibliai példákkal legzadagabb, legnépszerűbb beszéd.

Az egyenlőségről (XV-ik beszéd), a szerző ismertette, hogy mi „a valódi egyenlőség“ sok szépet mond — ostorozva a socialistikus irányt — úgy az eszmék, mint a történelem könyvéből. Szerinte is valódi az egyenlőség: egyedül a Krisztusban és a Krisztus szerinti felfogásban; idéz is a szentírásból, mindazáltal, tárgyát úgy kezeli, hogy e beszéd nem katedrai, hanem egy műgonddal kidolgozott jogbölcselmi értekezés.

E füzetnek csaknem felét halotti beszédek töltik be. Szerző jobban tette volna, ha ezt külön füzetben bocsátotta volna a közönség elé. Rendesen így azok tesznek, a kiknek nincs reményök többé az olvasóval az irodalom mezején műveikben talál-

kozni, szerzőtől pedig még sokat várunk. Az adott 15 beszéd többnyire „oratio“ gyászbeszéd. Az ilyen beszédek olvasásból megbírálni nehéz; hatásuk a bírálattól függ, e pedig attól, hogy a beszéd mennyire talál annak életéhez, kinek koporsója felett az elmondott. Van e beszédekben annyi megindító, amennyi vigasztaló. Ott kesereg a gyászolókkal a ravatal mellett, s ha megindította sziveiket akkor szól, előbb rendesen az életből, hogy az illetőre nézve mégsem oly nagy csapás a halál, azután a halhatatlanság reményével szárasztja fel a sírók könnyeit. Mint gyöngéd orvos finom kezekkel nyúl a sebekhez, ép ezért a beszédek nem csak szépek, mit joggal elmondhatunk, hanem jók és használhatók is; kiemeljük bucsúztatóit, melyek rövidek és meghatók.

Ezekkel bezárom, kissé hosszúra nyult ismertetésemet. A szerzőhöz baráti tanácsom, hogy igyekezzék rajzaiban kevés vonással sokat tenni papírra, szóvirágait majd letépi az idő, ő csak dolgozzék; hiszem, hogy művei nevét fentartják. Az olvasóhoz, paptársaimhoz kérésem pedig az, hogy e gyűjteményt szerezzék meg; könnyű lesz e beszédet szószékéhez úgy alkalmazni, hogy azok hallgatóira üdvösen hassanak.

(z. g.)

M e g j e l e n t :

„Magyar protestáns egyh. s isk. F i g y e l m e z ő.“ Szerkeszti s kiadja R é v é s z I m r e, Debreczen, május és juniusi, vagyis, V. és VI. füzet 209—290 ll. Első cikk „Krisztus és az ő helye a világ és az emberiség történetében, a bölcsészet és vallásterén, a theologia s jelesen a hit- és erkölctan mezején s végre a személyes és társas élet minden körében.“ Apologetikai közlemény, Van Oosterzee utrechtii hittanár nyomán D. M. — Magasztos értekezés, a tisztos kételkedő, és hitben ingadozó lelkek erősítésére, felső tanulmány s méltó arra, hogy korunk lelkészei és világi emberei a legkomolyabban átolvassák s táplálkozzanak gazdag tartalommal. A modernismus kellő világításu tükörben itt szemléltetve van. Azt hisszük, az el nem fásult olvasókra e cikkből jótékony harmatcseppek hullandának. Köszönet a buzgó átültetőnek is e drága gyöngyért. 2-dik cikk „az ellentétiség nagy törvényéről“ Szalai István bölcsészetben edzett tollából. Az egyháztörténelmi tárczában megkezdett közlése az 1821 és 1822-ben tartott generál konventek jegyzőkönyveinek, ujabkori egyháztörténelmünk egyik forrása tétetett itt mindenki által hozzáférhetővé. Az egyházi krónika Németország, Anglia, Franciaországból ad nevezetes mozzanatokot; különféle és könyvészet zárja be a kettős füzetet. — Félévi előfizetés 2 ft. — A magyar prot. egyházi irodalom e legbecsesebb, legértékesebb és legépitőbb s mindig elv,- hit- és egyházhi folyóiratát a prot. keresztyén lelkék figyelmébe forróan ajánljuk.

S Z E M L E.

a) Belföld.

P á r é s z r e v é t e l

a z é r m e l l é k i r e f. e g y h. m. l e l k é s z i g y á m é s n y u g d i j i n t é z e t a l a p s z a b á l y a, t e r v r a j z a é s a j á n l a t á r a.

Az „Ev. Prot. Lap“ 22-ik számának mellékletül megkaptuk „az érmelléki ref. e. m. lelkészi gyám- és nyugdíjintézet

alapszabálya, tervrajza és ajánlatát. Valóban szépnek látszik, és szép is valóban, és sokakat elragad és meghódít előnyös oldalával, — három négy év alatt 300 frt gyám vagy nyugdíj! — miként a „Bethlen Gábor egyesület“ tervezete elragadott; de van azért árnyoldala is, mely életre léptét gátolja.

Lássuk azon szemüvegen, mely nem látja tökéletesnek, hanem látja az akadályokat, melyeket a tervező nem említ.

1) Kifogásolható volna a magas perczent 10%, a kamatozásnál, mely mindenestre kerülendő volna egy ily társulatnál, mely épen nem nyereszkeskedő kellene, hogy legyen.

Itt alkalmat veszek magamnak, — mielőtt tovább mennék — egy a tárgytól kissé eltérő nyilatkozatra.

A lelkészi fizetések lázársága nem csoda, ha a lelkészeket, bár csak ily általános és magasabb cél elérése tekintetéből is, készíti a nyereszkesedésre; míg saját személyes ügyeikben ugyanattól tartózkodnak. Sőt a fizetések szármalmas állapotját tekintve, a lelkészek magán nyereszkesedését sem bírom elítélni s — úgy vélem — a prot. státus kötelessége elsöben a gondoskodás, s azután az elítélés volna, ha illő jövedelem mellett nyereszkeskednek a lelkész.

De térjünk vissza.

A magas kamatot az időjárás és viszony okadatolja, majd lejjebb szállana az.

2) A részvénydíjak és évi járadékok jó magasak. Ugy látszik, itt a szegény jövedelmü papság nem jó tekintetbe s e pont arra az időre szól, mikor már a lelkész fizetés illő minimuma keresztül vive lesz. — Ettől pedig messze vagyunk. Az egyházak csoportosítását is mely egyik kiegészítő eszköz lenne a lelkészfizetés rendezésében s illetőleg emelésében, azon okon dobják el az egyházmegyék, mert van oly más nemzetiségek közé ékelt szegény egyház, melyet lelkész nélkül hagyni nem lehet. — Nehány egyházért eldobják az egész tervet, holott épen azon néhány egyházért kellene életbeléptetni, meggondolván, hogy a csoportosítás felekezetünk tömörülésében alkalmaztatván, bővebb segélyeztetés juthatna az elszórt egyházaknak.

A magas évi járadékok tehát nem szegényeknek valók. A házankénti segélygyűjtés pedig, ha nem nenyuljhozzám virág is, legalább pium desiderium maradand; de számítás alap nem lehet, mert a kéregetésre ott lenne szükség, hol egyházi adóval az egyes egyháztag erősebben van terhelve.

3) Hát az államsegély lefoglalása?!

Itt nem sentimentáliskodom, hanem számítást teszek egyszerűen.

A szegény lelkész, kinek igénye van az államsegélyhez, fizeti az 50 frt részvénydíjt, mint a többi; azután három éven át a neki jutatandó legalább 50—50 frtot az államsegélyből s így együtt legalább 200 frt. a legkisebb fizetésü lelkészek még többet; míg a gazdagabb lelkészek csak egyszer 50 frtot. Kamatjában azért egyformán részesül mindenik. Ugyan, uraim! legyenek tekintettel e körülményre is, hogy az államsegély a kevés fizetésü lelkészeket illeti. — Igaz ugyan, hogy a gyám és nyugdíj nagyobb jótétemény a szegényeknek, mint a gazdagoknak, de ne a szegények rakjanak össze tőkét.

Mondom, hogy e terv majd a fizetés emelés utánra való.

Én általában nem bírok kötni reményt oly tervezethez, mely a lelkészek helyzetén rögtön akarván segíteni, alapul enmagát veti egyedül, mert az igazságos nem lehet, mint a 3) pont alatti számítás mutatja. De megvagyok győződve arról is, hogy nekünk lelkészeknek nincs erőnk, rajtunk kívül valót alapul vetni e célra. Mi magunk magunkra alapítva, csak csendesen halad-

hatunk elő az önségélyezésben, a mint azt gyenge fizetéseink engedik. A gyors segélyezést én felekezetünk világi tagjaitól várom, kik mig annyira közönyösek, hogy még az egyház anyagi ügyeit is a lelkészek vállára bocsátják, addig nem lesz semmi belőle, majd ha tudják azt képzelni, mi a hivatása a lelkésznek vallási, erkölcsi és nemzetiségi szempontból, s ha akarják, hogy hivatásuknak éljenek a lelkészek egyedül, akkor fogják akarni is, hogy segítsenek ezen a kiáltozó bajon. — És — hic saltus ad astra.

M e l e g h G y u l a.

Sayous Ede Debreczenben.

Sayous (olvasd Szajusz) Ede ur, tanár Párisban, a francia prot. történelmi társulat tevékeny tagja, jun. 6 és 7-kén Révész Imre vendége volt s a legmelegebben fogadtatott. Sayous ur — kinek társaságát B. F. és G. K. tanárok is élvezték, megtekinté az egyházkerületi levéltárt, ennek érdekesebb és legrégebbi okmányait; a kollégiumi anyakönyvtárt, s levéltárt, a főtanoda épületét, a ceglédutczai temető azon részét, hol a reformátorok Mélius, Hellopaeus stb. nyugszanak. Történelem, francia és magyar protestáns egyház multja és jelene körül forgott legtöbbször a társalgás; igen érdeklődött a magyar prot. egyház jelen állapota iránt is, s mind ő, mind a vele társalkodók kifejezték óhajukat: vajha ne oszlanék táborokba a magyar protestantismus, hanem tömörített erővel emelné magát, s fordulna a vallástámadók ellen; mindez természetesen a protestantismus sarkelveinek s lényeges hittartalmának fentartása mellett történhetik meg. A nagy franciaországi ref. egyházból tudunkra Sayous ur az első, kit mint tudóst, nyelvünk tudóját, irodalmunk barátját s a protestantismus hű vallóját üdvözölhattünk Debreczenben.

b) K ü l f ö l d.

A skótziai szabadegyház egyetemes gyűléskezései. (Eredeti tudósítás).

Aligha van egyház e széles világon, a mely figyelmünket mint testvéregyház méltóbban megérdemelné, mint épen a derék Skót szabadegyház. Alig mult el 30 év megalapítása óta s hogy mégis mit tett s mit valósított az meg e hirtelen eltűnő évek alatt, azt itt e néhány sorokban vázolni, tökéletesen lehetetlen. Koldusbottal kezökben indultak el az államegyháztól elszakadás alkalmával annak első lelkészei, városról városra, faluról falura járva, hogy imahelyeket teremthessenek a velök együtt elszakadt kis sereg számára, s ime e szegény egyház ma, mely kezdetben egyesek jóltevő filléreire építé fel imaházait, mind szellemileg, mind anyagilag Skóthon egyik legtekintélyesebb egyházává nőtte ki magát. Különösn elmondhatjuk ezt a szellemi oldalt illetőleg, amennyiben, mint a világos tény mutatja, egyetlen egyház sem áldoz e tekintetben annyit, mint a szabadegyház.

Elmellőzve sok száz meg száz tény felsorolását, elég legyen itt mint világos példát felemlítenem, hogy mig a gazdag s hatalmas államegyház, az edinburgi egyetem theologiai fakultásánál, c-upán 3 tanárt tart fen, addig a szabadegyház, ugyanazon városban, új kollegiumában, 7 tanárt alkalmazott a leendő egyházzolgák kiképeztetésére. Nekem azonban épen nem szándékom, itt e derék egyház történelmét, ha csak főbb pontokban is érinteni, jól esik azonban hinnem, hogy ifju theologjaink közül az, ki közelebről is ismeretes Knox bölcsőjével, majd csak

vállalkozni fog közelebről is megismertetni a magyar prot. olvasó közönséget azon egyházzal, melynek tagjai keblökben, egyházunk s nemzetünk iránt, melegen érző szívet hordoznak a távoli hideg északon is!

Mielőtt a gyűlés menetét érinteném, két eseményt kénytelen vagyok itt előre is kiemelni, amennyiben ez események nagy befolyással lehetnek a szabadegyház jövőbeni nagyságára nézve. Egyik az, miszerint e gyűlés, az u. n. r e f. e g y e s ű l t p r e s b y t e r i a n u s o k (Reformed United Presbyterian Church) egysülési óhaját, a legnagyobb örömmel fogadta; a másik esemény pedig az, hogy ugyan csak e gyűléskezés, a jelenlegi államegyház (Established Church) ujra alapítását, nagy szavazat többséggel, kimondotta. Egy egyszerű lépés, mely ha az angol parlamenttől beleegyezést és szentesítést nyerhet, akkor ez okvetetlen egy közös nemzetiszabadegyház (National Free Church) megalapításához vezet. Az első lépést tehát e tekintetben is a szabadegyház tevő; amely azonban az államegyháznak épen nem látszik injére lenni.

A gyűlés első napján (Máj. 20.) volt elnök (moderator) bucsúbeszéde után, elnökül Dr. Moody Stuart edinburgi lelkészt ajánlá, mint a ki nem csak skót és angol egyházak, hanem más testvéregyház, mint p. o. a magyar és cseh ref. egyházak körül is már sok érdemet vivott ki magának. Az ujonnan választott elnök aztán előadá programját, röviden érintve a multat, terjedelmesebben jelezve a jelent és a teendőket, amelyek jövőben ez egyházra várnak. Megható szavakban emlékezett meg az évfolyamán elhunyt lelkésztársakról, kik közül egyesek p. o. Dr. Buchanan, Dr. Fairbairn és Dr. M. Crie, mint írók távol körben is eléggé ismeretesek.

(Máj. 21.) A délelőtti órákban a vallás és erkölcsi állapotról adott részletesebb előterjesztést a társulat elnöke Dr. Wood lelkész. Örömmel jelenté, hogy az előbbi évekhez viszonyítva, a vallás és erkölcsi állapot, általában véve sokkal kedvezőbb fordulatot vett. A két nagy amerikai evangylista, Moody és Sankey itteni működése sok áldással volt egybekötöttesben. Skóthon nemes érzelmű fiai és leányai pedig e tekintetben sok hasznos tettet követtek el. A glasgowban működő fiók társulat látva, hogy a szabadég alatti könyörgés nem vezet kellő célhoz, egy középületet bérelt ki, hol minden este legalább is 2000 egyén vett részt az ott tartott meetingekben és pedig a legalacsonyabb osztályokból, oly individumok, kik az éjtelnyári időkben leginkább a szabadég alatt szokták eltölteni. A társulat később látva, hogy a nagyobbbrész, különösen pedig vasárnap reggel, oly nyomorult és éhes állapotban volt, hogy alig volt képes a hallottakat figyelemmel kísérni, egyik ottani keresztyéni érzelmű lap indítványára, reggelit adtak az éhező tömeg számára. Az itt reggeliző szegények száma, mely kezdetben csak 300-ra volt tehető, csakhamar 1600-ra nőtte ki magát. Ugyan ily reggeli osztatott ki Edinburgban, Dundeeben, Greenochban s általában véve Skótzianak minden népesebb városában. Ugyan ezzel összekötöttesben alakult egy társulat az u. n. S z o m b a t e s t i v é d m e n t ő t á r s u l a t (Saturday Night Rescuing Band) legikább tanuló ifjakból, még pedig a vallásfelekezetre való különbség nélkül, kik aztán feladatukul tüzték ki a színházakat, mulatóhelyeket, tivornyákat stb. meglátogatni, azok között vallásos iratokat kiosztani s az ott mulatozókat onnan kiédesgetni. Edinburgban pedig, a város legelhanyagoltabb részén eső színházban, minden vasárnap este istenitisztelest tartat-

t o t t. E társulat működés sok nemes és hasznos eredményt tud felmutatni.

Estve a zsidó hittérítő társulat tett jelentést. Elnöke e társulatnak Dr. Moody Stuart. Az itt tanuló magyar és cseh tanulók segélyezését is e társulat kezeli. Utolsó évről teljes bevétele 6046 font sterling. Igazgatása alatt 5 misszió működik, u. m. Amsterdamban, Boroszlóban, Budapesten, Konstantinápoly és Prágában, 7 missionarius lelkész, 13 tanító és 2 köráruossal (colporteur). Elnök különösen figyelembe ajánl a magyar és cseh theologusok segélyezését, mondván, hogy soha kevesebb kiadással, nem lehetne több jót elérni, mint épen ezen az uton; amennyiben már eddig is, mindkét egyházban, nem egy két lelkész és tanár létezik, kik sokjaldással működnek szeretett egyházok érdekében s nem szünnek meg meleg érdekekkel viseltetni az őket viszont becsülni és szeretni tudó skót testvéregyház iránt. Ugyancsak e társulat, egyik derék hittérítőt, Van Andelt, jelenleg Oroszországban utaztat, a végett, hogy ott is egy alkalmas helyen misszió állomást szerezhessen. Jó volna, ha mi magyar protestánsok is komolyabban szemügyre vennők a zsidó misszió fontosságát. A legegyszerűbb, de a misszió ügyeért lelkesedni tudó lelkész is sok hasznost tehetne e téren. Valóban van valami megszegyenítő abban, hogy egy külföldi egyház fogta fel Izrael ügyét hazánkban! Azok részére is, kik a törökök megtérítése ügyében annyira lelkesednek, egy igen kedvező mező nyílik fel e téren. Soha se vágyódjunk mi Konstantinápolyba. Ott van Izrael. Igyekezzünk azt megnyerni a keresztyénség szent ügyének!

(Folyt. következik.)

M. F.

c) K ü l ö n f é l é k.

D e b r e c z e n város közgyűlése Révész Bálint püspök ur lelkes beszéde folytán egyhangulag és örömmel szavazta meg jun. 3-kán az ujszervezendő jogakademia egy tanári széke összes költségeinek hordozását. — A n a g y k ö r ö s i ref. e g y h á z tanács az ott 41 évig tanárkodott Varga János tanár emlékére 400 frt. alapítványt tett, hogy kamataiból egy bölcsészett hallgató és egy képezdész ösztöndíjaztassék. — A d u n a m e l l é k i ref. e g y h á z k e r ü l e t májusi közgyűlése az énekes és halotti ének-könyv szövege és dallama kijavítására bizottságot nevezett ki, tagjai: Szász Károly, Arany János, Szilády Áron, Baksay Sándor, Kálmán Farkas, Oláh Sándor. — A d e b r e c z e n i ref. f ő t a n o d á b a n, jul. 2—14-ig tartatnak a félév záró párbeszédi vizsgák a hit- és jogtan hallgatókra nézve az illető tudományok rendes tanóráin és tantermeiben; a joghallgatók alapvizsgái jul. 2—14; a jogi magántanulók vizsgái jul. 10, 11, 12; az írásbeli érettségi vizsga jul. 5—6, szóbeli jul. 12—14; — a tanítóképezdei vizsgálat jul. 9-én; a középtanodai osztályok közvizsgálata jul. 8—11-ig; a hálaadó istentisztelet jul. 2. reggel 7 órakor, — tartatnak meg. — A jövő tanév kezdete szept. 15-dike, előtte való nyolcz nap a jelentkezés és felvétel ideje. — A d u n á n t u l i ref. e g y h á z k e r ü l e t máj. 24 s több napjain tartott közgyűlést: a pápai jogakademii ügye meg nem oldathatott, új bizottságnak adatott ki; kilencz egyházmegye közül hét határozott képes konventet kíván, (a mi egyházunk zsinat-presbyteri egyház és nem konvent-presbyteri, legyen minden évben zsinat, mint van Skótzsiában, ez a helyes!) — M a k ó r a elválasztott ref. lelkész Csécsi Miklós ünnepélyesen fogadtatott az egyházküldöttei által, a háttáron 20 kocsi ment elébe, beköszöntő beszédét máj. 30. tartotta, mely kedves benyomást tett s a beszéd kinyomatása elha-

tároztatott. — A debreczeni kollégiumbeli „magyar irodalmi önképző társulat“ ünnepélyes zárulását jun. 12. tartotta a népkertben, kiemeljük Géressy K. felügyelő tanár eszmedus megnyitó beszédét. Jövőre jobb lenne, ha iskolai jellegét és helyiségát megtartaná e főiskolai társulat. — T o m k a K á r o l y moldva-oláhországi missionarius Pítesten elfoglalta ref. lelkészi és missionariusi állomását, az egyetlen magyar külmiszió felvirágzást s e célra köztámogatást óhajtunk. — N o s z v a j b a n május 4. gyűlést tartott az alsó borsodi ref. egyházmegye mezőkeresztesi tanítói köre Gecse István átányi tanító elnöklete alatt.

T Á R C Z A.

N a g y m é l t ó s á g u M i n i s z t e r U r!

Kegyelmes urunk!

Nagyméltóságodnak, a mult évi decz. 26-kán 34169 sz. alatt a jogakademiák rendezése tárgyában, a tiszántuli ref. egyházkerület közönségéhez intézett leiratából egész örömmel győződött meg egyházkerületünk Nagyméltóságú Miniszter urnak azon nemes inteniója és törvényes eljárása felől, hogy prot. egyházunknak törvényekben gyökerező jogait számba véve iskolai ügyeinkbe közvetlenül avatkozni nem kíván, s a fenálló törvényekhez képest a hitfelekezeti jogtanodák belserveszetének megállapítását, ideértve a tanárok számának és a tanulmányok mikénti beosztásának elhatározását is, az autonomikus jogokhoz tartozónak ismeri.

De másfelől mély sajnálattal kell felemlitenünk, hogy egyházkerületünk teljesen indokolt kérelme mellőzésével a jog és államtudományi fakultás szervezésére e folyó tanévben több idő nem engedélyeztetett a hivatolt leirat szerint.

Mindamellet azonban, miután évek óta érezi már egyházkerületünk, hogy jogakademiája jelen szervezetében nem felel meg a kor-követelményeknek, a mennyiben egyrészt a jog s államtudomány mai napon már oly nagy tömegre nőtt, az idevágó tanulmányoknak oly nagy halmaza áll előttünk, hogy azoknak kellő módon kezelése és előadása 3—4 tanártól — bármily nagy legyen is ezeknek buzgalma — egyáltalában nem várható; másrészt pedig a félkészültség világszerte elítéltetik s jogtanulóinktól a magyar törvényhozás is tudori fokot igényel: — ezen indokoknál fogva egyházkerületünk legközelebbi közgyűlésében határozatilag kimondotta, hogy debreczeni jogakademiáját, a tudomány mai követelményeinek megfelelőleg lehetőleg úgy szervezi, hogy a versenyt más hasonló ily intézetekkel biztos kiállhassa; ennél fogva már a jövő tanévben a 4-ik tanévet is megnyitja, tisztán a jog s államtudományokra 6 tanszéket rendez be, következő mérvben:

1-ső tanszék: Római jog és egyházjogra.

2-ik tanszék: Magyar polgári jog; peres és perenkívüli eljárás előadására.

3-ik tanszék: Nemzetgazdaszat; pénzügytan, pénzügyi sörvények; váltó és kereskedelmi jogra.

4-ik tanszék: Politika, magyar állam s alkotmány történet; magyar közjog és bányajogra.

5-ik tanszék: Büntető jog; osztrák polgári jog; magyar közigazgatási jogra.

6-ik tanszék: Statistika; európai jogtörténet, államszámviteltan és bevezetés.

A 4 évi tanfolyamban a tudományok a következő sorrendben és óraszám szerint fognak előadatni.

E l s ő é v.	
1. félév.	2. félév.
Bevezetés 3	Római jog 6
Római jog 6	Magyar állam s alkotm. tört. 4
Magyar állam s alkt. tört. 3	Európai jogtörténet . . . 5
Ókori bölcsészet tört. 4	Közép és ujkori bölcs. tört. 4
Egyetemes egyh. tört. 3	
	19 ó.
19 óra.	

M á s o d i k é v.	
1. félév.	2. félév.
Jog bölcsészet 3	Jogbölcsészet 4
Nemzetgazdászat 7	Magyar közjog 6
Magyar polgári jog 6	Magyar polgári jog 6
Egyet. egyháztörténelem 3	Magyar prot. egyh. tört. 3
	19 ó.
19 óra.	

H a r m a d i k é v.	
1. félév.	2. félév.
Politika 5	Pénzügyi törvények . . . 4
Pénzügytan 3	Magyarhon statistikája . 6
Egyházjog 4	Egyházjog 4
Európai statistika . . . 2	Magyar közigazg. jog . . . 5
Államszámviteltan . . . 4	
	19 ó.
18 óra.	

N e g y e d i k é v.	
1. félév.	2. félév.
Büntető jog 5	Büntető jog 5
Peres és perenkiv. eljárás 4	Peres és perenkiv. eljárás 4
Osztrák magánjog . . . 5	Váltó és kereskedelmi jog 6
Törvényszéki orvostan . 2	Törvényszéki orvostan . 2
Bányajog 2	
	17 ó.
18 óra.	

Ezek szerint mindenik félévben elő fog adatni a 4 évfolyamban 74; az egész éven keresztül 148 óra.

Melyből a 6 jogtanár ad	120-at.
A bölcsészettanár „	15-öt.
A főiskola orvosa „	4-et.
Az egyháztörténelem tanára	9-et.

A jogtanárok a 10 órán felül gondoskodni és belkörüleg intézkedni fognak, hogy minden évben 2 tanár ugynevezett special kollégiumokat tartson hetenként 1—2 órán keresztül, hogy így a jog s államtudományok köréből minél mélyebb s behatóbb ismeretek legyenek elsajátíthatók a joghallgatók által.

Ezen special kollégiumokon kívül mint szabad tantárgyak fognak a joghallgatók figyelmébe ajánlatni: a rendszeres bölcsészetből az ismerettan, erénytan, ízléstan, magyar irodalom történeti, szépészeti előadások; angol és francia nyelv mint a melyek főtano-dánkban a bölcsészeti és hittanszaki tanfolyamban rendszeresen előadatnak. — Sőt czélul tűzte ki egyházkerületünk, hogy a rendszeres bölcsészet tudományokra a mostani egy tanszéken kívül mielőbb másik tanszékot fog fölállítani ezt követelvény úgy jogakademiánk, mint theologiai intézetünk erősbitése s általában a valódi tudományosság érdekei.

Ha már a fentebbi felfogást, a Nagyméltóságod által kibocsátott szabályrendeletben foglalt tervezettel egybe-hasonlítjuk a következő eltérések tűnnek föl.

a) A római jog az abban felvett 8 óra helyett a mi főtano-dánk-nál 6 órán fog előadatni.

b) A magyar magánjog 5 óra helyett 6 órán.

c) A bevezetés 2 óra helyett 3 órán.

d) Peres és perenkivüli eljárás 5 óra helyett 4 órán.

e) Nemzeigazdaság 8 óra helyett 7 órán.

f) Pénzügyi törvények 5 óra helyett 4 órán.

g) Osztrák magánjog 6 óra helyett 5 órán.

h) A jogbölcsészet 1-ső félévben 3, 2-ik félévben 4 órán fog előadatni.

Továbbá rendes és kötelezett tantárgyakul fölvevttük és és beosztottuk:

α) A törvényszéki orvostant egész éven át het. 2 órával.

β) Bányajogot egy félévben het. 2 órával.

γ) Államszámviteltant egy félév het. 4 órával.

δ) Európai államok statistikája egy félöv 2 órával; melyek a beküldött tervezetben mint special kollégiumok emlittettek fel.

Imé ezekből méltóztatik látni Nagyméltóságú Miniszter urnak, hogy egyházkerületünk debreczeni jogakademiája berendezésénél a tudomány követelményét lehetőleg anyagi erejéhez képest szemelött tartotta s jövőben is nem fog kimélni semmi áldozatot, hogy főiskoláját oly viszonyok közé emelje föl miszerint az a valódi műveltségnek, tudományosságának egyik terjesztője és előmozdítója lehessen.

Mindezeknél fogva tiszteletteljesen kérjük Nagyméltóságodat hogy a jövő tanévre az államvizsgák tartására nézve intézkedni s a bizottságot kinevezni s általában debreczeni jogakademiánkat, mint az állami jogtanodákkal egy színvonalon állót tekinteni s ennek jövőben mint teljes jogi fakultásnak jogait elismerni és biztosítani méltóztatassék.

Nagyméltóságod határozott intézkedését azért kérnök mielőbb megtétni, hogy főtano-dánk-nál a tanév már 1875. szept. 15-kén kezdetét veendvén, julius hóban a szétoszló ifjusággal az iskolai hatóságnak tudatni kell s általában a nagy közönségnek is köztudomásra kell juttatni, hogy debreczeni jogakademiánk helybenhagyott és megerősített szervezete minő leend és működését mikor kezdendi meg.

Alázatos fölterjesztésünk és kérésünk mellett mély tisztelettel öröklünk Debreczen, 1875. ápril 15. Nagyméltóságú Miniszter urnak, kegyelmes urunknak alázatos szolgái a tisztántuli ref. egyházkerület közönsége és annak nevében: Révész Bálint szuperintendens, Tóth Sámuel e. h. k. főjegyző.

**A debreczeni ref. egyházmegyei lelkesz érte-
kezet évi közgyűlését jun. 10-kén tartotta meg, részletes
tudósítást csak jövő számunk hozand, midőn ez alkalom-
ból rendkívüli melléklet is jelen meg.**

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.